

злочинність). Фактично у всіх випадках інституціоналізації кримінальних практик останні або успішно конкурують із легальними інститутами, або через упровадження в їх діяльність деформують їх суть. У реальному житті правомірне і протиправне, формальне і неформальне, становлять єдину взаємодіючу систему, що охоплює всі сфери суспільства.

Як засвідчує міжнародний досвід, найбільших успіхів у протидії злочинності досягають ті країни, у яких здійснюються взаємопов'язані інституційні, правові, економічні, культурологічні та політичні заходи, що дозволяють контролювати і впливати на криміногенну ситуацію. Проте в країнах «транзитивного» типу із низьким матеріальним рівнем життя протидія злочинності передбачає вибір пріоритетів. З метою підвищення ефективності протидії злочинності слід привести у відповідність до міжнародно-правових договорів, до яких прислалася Україна, багатьох нормативних актів, що об'єктивно створюють можливості для відтворення злочинності. Ідеться не стільки про каральні закони, скільки про нормативні акти, що регламентують відносини в різних сферах суспільного життя (економіка, політика, управління, культура та ін.). Однією з основних проблем в даний час є стабілізація криміногенної ситуації в країні. Новостворені правоохоронні та судові органи потребують рішучої державної підтримки на законодавчому та правозастосовному рівнях, що може стати основою для відновлення довіри населення до інститутів влади. Держава повинна забезпечити дотримання законності всіма суб'єктами, які є активними учасниками політичних подій, визначають економічну політику, впливають на фактичний життєвий рівень населення і, як наслідок, забезпечують формування сталої інституційної структури суспільства.

СТРЕЛКОВСЬКА Ю. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Останні роки в Україні ознаменувалися значними змінами в житті людей, значною кількістю розпочатих реформ. Однією з ключових реформ, яку підтримала значна кількість населення країни, стала реформа правоохоронної системи України. Вказана реформа ще незавершена, вона торкається більшості діючих правоохоронних органів, передбачає появу нових, однак деякі її результати можна побачити вже

сьогодні. Найбільш жваво обговорюваною як серед політиків, так і серед ЗМІ, стала реформа органів внутрішніх справ і, як наслідок, формування Національної поліції України.

Слід зазначити, що створення Національної поліції України населення держави сприйняло досить позитивно, значно підвищивши «кредит довіри» до її співробітників. Так, «повоєвоєній патрульний поліції довіряють 52 % українців, при цьому старій міліції лише 22 %». [1]. У місті Київ, де патрульна поліція почала працювати раніше, ніж в інших місцях, рівень довіри населення сягає до 85 % [2]. Однак, поряд із позитивними сторонами реформи, можна виокремити певні проблеми, з якими вже стикнулося суспільство, чи може стикнутися у найближчі часи. У зв'язку з цим доцільним вбачається дослідити окремі кримінологічні аспекти реформування правоохоронних органів.

На фоні негативних тенденцій злочинності, таких як збільшення кількості та тяжкості вчинюваних злочинів; неконтрольований обіг зброї, і, як наслідок, збільшення кількості випадків застосування нелегальної зброї при вчиненні розбійних нападів, бандитизму тощо; збільшення рецидивної злочинності майже в двічі за останні роки (на фоні досить довгої ситуації стабільності на рівні приблизно 25 % від всіх зареєстрованих злочинів); можна говорити про значне погіршення криміногенної ситуації в країні, хоча деякі цифри офіційної статистики говорять нам про зворотнє. Враховуючи сучасні соціальні, економічні та політичні процеси в Україні не уявляється можливим прогнозувати швидко зміну чи зменшення вищевказаних тенденцій злочинності. Ускладнює ситуацію також збройний конфлікт на Сході держави. І саме в цих складних умовах доводиться робити перші кроки новим поліцейським, що не мають ні досвіду роботи, ні достатньої кількості знань, ні досвідчених вчителів, які б могли передати свої знання та вміння новому поколінню. Саме останній фактор, який і було закладено в реформу міліції з метою її «очищення», може негативно відбитися на стапії злочинності у майбутньому. Крім того, окремі нормативно-правові документи також створюють умови для її росту. Так, наприклад, як зазначає Голова Національної поліції України *Хатія Деканоїдзе*, за так званим Законом Савченка, що набрав чинності наприкінці грудня 2015 року (суть якого полягає в тому, що суди зобов'язані враховувати засудженням кожен день, проведений в слідчих ізоляторах, як два дні відбуття покарання), буде звільнено майже 6 тисяч ув'язнених, з них кожен шостий засуджений за вбивство [3]. Враховуючи вищевказане, викликає занепокоєння зміна криміногенної ситуації в країні у бік погіршення та готовність нових «відреформованих» правоохоронців їй протистояти.

Однак, особливе занепокоєння викликає маргіналізація звільнених співробітників міліції та можливості їх залучення до лав організованої злочинності, як вже колись було у 90-х роках минулого століття. Як зазначає К. Донченко, за даними проекту Стратегії розвитку органів

внутрішніх справ у 2013 р. органи МВС в Україні нараховували 261 тис. осіб, включаючи персонал внутрішніх військ, курсантів та цивільних службовців. Європейські показники нараховують 300 поліцейських на 100 тис. населення, що є середньосвітовим показником, ООН рекомендує 222 поліцейських на 100 тис. населення. Отже, кількість правоохоронців необхідно зменшити. Розраховуючи за стандартами ООН на 42,8 млн. населення (дані Держстату) має припадати 95 тис. правоохоронців, за європейськими стандартами — 128,4 тис. Підрахунки не враховують внутрішню ситуацію в Україні. Цифру в 120 тис. назвав і заступник міністра внутрішніх справ України з євроінтеграції Тигран Авакян. [4]. Виходячи з цього значна кількість колишніх правоохоронців залишиться не у справ, що може ініціювати процес їх маргіналізації з усіма негативними наслідками. Однак, окрім «стандартних» маргіналізуючих факторів, що спостерігаються в такій ситуації, як то втрата роботи, пов'язаний із цим розрив певних соціальних зв'язків, зміна соціального статусу, складність у пошуку нової роботи, особливо враховуючи проблеми на ринку праці, що існують сьогодні, додається ще один, досить вагомий: це їх стигматизація, як корупціонерів, хабарників, оскільки за сформованою суспільною думкою порядна людина не змогла би працювати в міліції; приниження значення їх роботи, якій значна кількість осіб присвятила все своє життя.

Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що необхідність проведення реформ діючої правоохорончої системи, зокрема органів внутрішніх справ, назріла вже давно. Однак, проводячи «очищення» лав правоохоронців не слід руйнувати все під нуль, можна використати позитивні напрацювання, щоб не залишитись беззбройними перед кримінальним світом. Окремо, слід звернути увагу на сприяння працевлаштування звільнених міліціонерів, щоб не допустити їх криміналізації та використання досвіду, навичок та знань, добутих під час служби на благо організованої злочинності, як вже це було раніше під час масових звільнень правоохоронців наприкінці минулого століття.

Список використаних джерел

1. Рівень довіри до нової патрульної поліції більш ніж удвічі вищий, ніж до старої міліції опитування // УНІАН // [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://www.unian.ua/society/1151178-riven-doviri-do-novoji-patrujnoji-politsiji-bilsh-nij-udvichi-vischiy-nij-do-staroji-militsiji-opituvannya.html>
2. Туманова Т. Рівень довіри населення до нової патрульної поліції у Києві зріс до 85 % – МВС / Т. Туманова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1501273-riven-doviri-nasclennya-do-novoyi-patrulnoyi-politsiyi-u-kiyevi-zris-do-85-mvs>
3. Довіра до поліції та закон Савченко // Українська правда // [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2016/03/24/7103228/>

4. Донченко К. Кілька думок щодо реформи правоохоронних органів в Україні / К. Донченко // Хвиля. – 29 вересня 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://hvylya.net/analytics/politics/kilka-dumok-shhodo-reformi-pravooohoronnih-organiv-v-ukrayini.html>

МЕЛЬНИЧУК Т. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук, доцент

**КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ТЕЗАУРУС: ДО ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВИХ СИСТЕМ**

Лавиноподібні криміногенні процеси, криза кримінальної юстиції та водночас модернізаційні прагнення України значно розширюють потребу у якісній кримінологічній інформації, вимагають цілеспрямованого переосмислення прикладного потенціалу кримінологічної науки та посилення її службової ролі.

Кримінологічні дослідження повинні фокусуватися на виробленні оптимальних проактивних стратегій протидії процесам криміналізації та поданні належного обґрунтування для прийняття відповідних управлінських рішень. У свою чергу практична орієнтованість кримінологічних розробок та логіко-семантична якість текстів підвищуватиме попит на них з боку осіб, відповідальних за формування результативної політики, включаючи правотворчість, правореалізацію та превентивну практику.

Негативна тенденція перетворення кримінології на предмет лінгвістико-термінологічної полеміки вузькопрофільних спеціалістів, з одного боку, та предмет маніпулювання даними про злочинність публіцистами, з іншого, повинна і може бути нівельована завдяки формуванню відносно усталеного тезаурусу кримінології, підвищення та дотримання вимог до технології продукування кримінологічних даних.

Кримінологічний тезаурус (далі — КТ) — це інформаційно-пошукова система кримінологічних термінів, що відображає організацію знання в межах ієрархічної структури таксономічних рубрикаторів та дозволяє виявити зміст не тільки за допомогою визначення, але і за допомогою співвіднесення терміну з іншими поняттями та їх групами (семантичними полями).

Масив накопичених кримінологічних знань та необхідність їх наукового впорядкування диктує наступні *вимоги* до КТ:

1) інструменталізація (кримінологія не повинна бути наукою про дефініції, а кримінологічні знання — самоціллю та самоцінністю, КТ